

بەفر و کەدەدار ... ئیبراهیم مەلا زادە

کش و ماتی کەش و هەوای ئەم بەیانیه تیگەڵ بووبوو لەگەڵ بۆرە مانگا و حیلە ئەسپ و گارەگاری مریشک و خویندنی کەلەشیر. بەفر هیندە کەوتبوو کەف و کورپی خۆی رشتبوو هەموو رینگاو بان و کۆلانەکانی پێ کردبوون، شەختە و جەریتە شۆرپووەوەکانی ژێر پەلەسواندەکان و بنمیچی ژێر بانەکان دیمەنەکانی بە شیوەیهکی سەیر رازاندبوونەوه، خەلک بە زستانان بۆ کاری پێویست نەبۆی زوو دەرناچن، خویندکارانی زووتر بەرە و خویندنگا کشا بوون، کەم وابوو دایک یا باوک دەستی منالەکانیان بگرن و بەرەو خویندنگا بیانن، بە تاییهتیش ئەگەر لە سالی سییهم و چوارەم بوان. دانا منالیکی هەشت سالی له قوتابخانە زیرەک بوو، کەدەداری ئەو بەیانیهی قوتابخانەکی هەر لە دوینیوه نامادە کردبوو، لەبەردەم ئاگردانی بێراییهکی مالهوهی خۆیانی داناوو بۆ ئەوهی زیاتر وشک بێت و بۆ داگیرساندن دوکەل نەکات. ئەویش وهکو هەموو منالانی لادی دەبوايه هەموو پوژێ کەدەداریک بۆ خویندنگاکەیان ببات، ئەگینا لە خویندنگا زۆپایان بۆ دانەدەگیرساندن.

دانا لە نیوان هەردوو دیوی بارستایی بەفری رینگا تەنها سەری و سەرەوهی شانەکانی دەبینرا. لەگەڵ هەر پینگاقتیک کرپە بەفر لە ژێر پێی دانا بە شیوەیهکی سەیر کرۆکی ئەو دەورووبەرە دەشکاند، بە شیوەیهکی نائاسایی هەناسە دەچوو دەهات. هەر بەو تاکە قوڵفەکی کە بە جانتاکەیهوه بوو جانتاکەکی گرتبوو دەست و بە دەستەکی تریشی کەدەدارەکی خستبوو سەر ملی و پەیتا پەیتا بەرە و خویندنگاکە دەکشا. کەش و هەوای ئەو بەیانیه پیاوی دەقەسراند، روهکانی دانا سوور هەلگێرا بوون و ئەو هەناسەکی کە لە لووتی دەهاتە دەرەوه بە ئیواشی دەیهستاند. بەفر بە پچرپچری دەباری و رەنگی کلێتە خاکیهکی سپی هەلگێرا بوو. سەری پشتینهکەشی بووبوووه و جارناجار دەکەوتەوه بەر ئەو جەزمە سوورەکی کە لە پێی دابوو. هەندێ جاریش لەگەڵ نەرمی بەفر و ئالانی پشتینهکەکی لە پێیهکانی نسکۆی دەبرد بەلام خیرا خۆی دەگێرایهوه. بۆیه ناچار بوو کەدەدارەکی لەسەر لاییکی بارستایی بەفرە کە دابنی و جانتایهکەشی لە تەنیشتی، هەندیک دەستەکانی هەلکوشین و کەوتە فوو لیگردنیا، بەپەله ویستی پشتینهکەکی هەلگێرتەوه، بەلام دەست و پەنجەکانی هیندە سەر بووبوون بە باشی بۆی نەخرایهوه بەر نیفۆی پانتۆلەکی، بۆیه هەر لەگەڵ هەلگرتنەوهی کەدەدارەکی و یهکەم پینگاقتی تازە بۆ جاریکی تریش پشتینهکەکی کرایهوه. لەسەرمان قورگی تژی گریان بووبوو، بەلام بە ئۆمیدی گەیشتنە خویندنگا و زۆپا عەلئەدینهکەکی پۆلەکیان و گەیشتنی بۆ خویندنگا بەر لە چوونە ژوورەوهی مامۆستا، گورتینیکی تازە دەدایه بەرخۆی و شانقاوهکانی گەرەتر دەکردن. لەگەڵ هەستکردنی بە یهکەم ئالانەوهی پشتینهکەکی لە قاچهکانی لەبەر خۆیدا دەیگوت:

- زۆرم نەماوه دلنیام بەر لە مامۆستا کەم دەگەم. ئەم کوتەکی باش نەشکاوه، وایدەچی هیشتا مامۆستای پیداتیپەر نەبووبی، ئەی چۆن پێیهکانی مامۆستا گەرەن، پیللوهکی چوارجار لە پیللوی من گەرەتره، بە تیپەرپوونی کوتەکی رینگا زیاتر دەشکێ و رینگایهکە زیاتر دەکریتەوه.

چهند پینگافه کانی گورچتر ده کردن دلی زیتر ده کهوته لیدان و وره ی زیتر داده بهزی. ماندو بوونه که ی تا ده هات شه که تی پیده هیئا و بو جاریکی تر ئالانی پشتینه که ی له قاچیکیدا به ره و پشته وه چه ماندییه وه، له گه ل رازانی گرییه کی که ده داره که ی له مل چه قی و زور ئازاریدا، بویه که ده داره که له دهستی رویشت و به دوا وه دا که وت، له گه ل خو سوراندنیدا نسکویه کی تری برد و به فره که هیشتا هینده توند نه بو بو بو بویه زور به ی له شی نو قمی ژیر بارستاییه که ی بو، به لام چونکه ئه شوینه هه لدر نه بو، توانی به خیرایی راست بیته وه و له ژیر به فره که بیته دهره وه. دوا ی ئه وه ی هه ولیدا دم و چاوی و هه ندئ شوینی له شی که دهستی پیراده گه یشت له به فر پاک بکاته وه، به بی پسانه وه که ده داره که ی خسته وه سهر ملی و جانتایه که ی گرته وه دهستی و ملی ریگی گرته وه. دهست و په نجه کانی هینده سهر بو بو بو به مه چه کی دهسته که ی هه ولی ده دا که ده داره که توند بگریت و به رنه بیته وه. جارنا جاریش فوو یکی له وه دهسته ده کرد که جانتا که ی پیه لگرتبو. به لام ئه مجاره ته نها سهری کو تایی پشتینه که ی له بهر نیفو ی پانتۆ له که دا ما بو وه کو مار به دوا یدا دهر رویشت.

ئو هینده ریگیه ی که ما بو ی بی ری کونه قه برستانیک بو، چهند شوینیکی هه لدری تیدا بوون، ده بویه زور وریا بی له هه نگاونان. ئه وه هینده پانتاییه پر بو له دارگویی مه زن و پانوبور، له دار چروو دار به رووی ته من دریز و بالا بهرز، بویه جار نا جار ئه وه به فره ی که له بان داره کانه وه که له که بو بو قورسای پییدا کردبو ده که وته خواره وه. جارنا جاریش ئه وه ی دووباره ده کرده وه و ده یگوت:

- ته ماشا که ن ئه مرۆ کو ته ک باش نه شکا وه، هیشتا ما مۆستا که مان پیناچی هاتبی، ئاخر جیپییه کانی دیار نیه.

دواتر ههر بوخوی به پیچه وانه ی قسه ی خو ی نا ئومید ده بو ده یگوت:

- باشه ئه ی بو دایکم ده یگوت "کورم خیرا به درهنگه ئه مرۆ زور دوا که وتوو". خو ئه گهر له بهر نه خو شی نه بویه له گه لم ده هات، ئه مرۆ به فر زور که وتوو. دایکم راستی ده کرد. (به گریانیکی نیوه چلی) ئای دهستم.

که له قوتا بخانه که نزیك که وته وه، بهر دهرگای قوتا بخانه چول بو، سهرسام بو، ته ماشاییکی گوره پانی توپی پیی کرد، زور به ی به فره که په سترابوو وه. چاوه کانی بهرز کردنه وه به ره و په نجه ره ی پوله کان، بینی خویندکاران هه موویان له ژورره وهن. ئه مجاره زور نارحه ت بو، زیتر دلی ده که وته لیدان و قورگی زیتر تری گریان ده بو. له پر توپه له به فریکی تر که وته خواره وه و بهر پیشه وه ی کلته که ی سهری که وت، له گه ل سهر بهرز کردنه وه ی به ره و سهرچاوه ی توپه به فره که نسکویه کی تری برد، زور ئازایانه توانی خو ی بگریته وه به لام که ده داره که ی له دهست که وته خواره وه و به ره و هه لدر چوو، له ژیر شه پۆلی به فرا نفوم بو. بو چهند ساتیک ته ماشای شوینه واری که ده داره که ی ده کرد، چاویکی له دهرگا و په نجه ره کانی خویندنگا بو، چاوه که ی تریشی له شوینی رۆچوو نی که ده داره که. بو چهند ساتیک له نیوان په رۆشبوونی بو که ده دار و ترسی دوا که وتن دۆش دامابوو، ئه مجاره یان ورده ورده فرمیسی ده هاتنه خواره وه، به لام له ئاکامدا ده سته ردار ی که ده داره که بو به نا ئومیدی هه نگا وه قورسه کانی به ره و دهرگای قوتا بخانه هه لده گرتن. که له دهرگا نزیك بوویه وه، به رله وه ی بجیته ژورره وه، ما مۆستا که ی له ژورره و هه را بینیبوو ی و دهرگای کرده وه، بو ما وه یه ک ته ماشای یه کتریان کرد، دانا چاوه کانی

به زده کردنه وه، ته ماشای مامۆستای ده کرد و دواتریش به ریده دانه وه، فووی له دهسته کانی ده کرد. زمانحالی دانا ده یگوت:

- توخوا مامۆستا زۆرم سه رمایه، په نجه کانم سپردوو بوون، کاتی سزادان و بۆله بۆل نیه.
له و خه یالانه یدا، مامۆستا چاوه کانی سوور ده کردنه وه، ده یگوت:
- به خوا جوانه، ده ده قیقه دواکه تووی و که ده داره که شت نه هیناوه؟
دانا توانای نه مابوو بئاحقی، به ته واوی زمانی شکابوو، هه رچه ند ده یویست قسه بکات، به لام به گریان وه لامه که ی ده ربړی، گریانیک به کولی بیده نگ، فرمیسه که گهرمه کانی به گوپ ده بارین، له فووکردنی دهسته کانیشی نه ده که وت.
مامۆستاکه ی ئه و دار هه ناره ئه ستووره ی که چه ند جاری له داناو خویندکارانی تریش تاخی کردبووه وه کو هه ره شه کاریک له پانایی دهستی خو ی دها و سه ری باده دا و ددانی جیر ده کردنه وه و ده یگوت:

- ئاخو دانا ئیستا سزات نه ده م پۆژیک تریش دوا ده که وی، بویه ده بی لی ره بیت، لی ره له به ر ده رگا سه که ت بیت تا زه نگ لی ده دا، ئه مرۆ نایه لم بییته ده رسی من، تا زه نگ لی ده دا لی ره بتوپه، ئاخو تو ده ده قیقه دواکه تووی و که ده داره که شت نه هیناوه، گریانه که ت دادت نادا، ئه م فرمیسه کانه هی حوتن، تیگه یشتی دانا؟
هه ر له و قسانه یدا بوو ده رگای به رووی دانا دا پیوه دا و به ره و ژووره وه پاشه کشیی لی کرد.
دانش له دیوی ده ره وه ی ده رگا خو ی سوپاند و له سه ر کۆسپی ده رگا که دانیشت، دهستی دانییه سه ر چۆکی و له هه ره شه و گو ره شه ی مامۆستا و له و کیشه وردیلانه حالی نه ده بوو، فرمیسه که کانی زنجیره یان به ستبوو، خو ی ده دایه ده ست قه ده ری چاوه پروانی و بریاری ئارامگرتنی دها به لام له ژیر سوژ و به زه یی ئه و به یانییه سر و سارده دا، ئاوپی لای چه پ و راستی ده دایه وه و چۆل و هۆلی ئه و ده قه ره و داپۆشینیی به و شیوه سپی هه لگه راوه ده گوپا بۆ سامناکیکی کتوپر و ده باریه سه ر دلۆده رونی دانا. خه می له ده ست چوونی به که م ده رسی زیا تر ئازاری دها.

له چاوه پروانی زه نگی به که م پشووی ئه و به یانییه دا سه ری ده ناییه سه ر چۆکی و به بیده نگی له به رخویدا هه نسکی گریانیی دها، ده به ر خو رینگه وه چوونی کۆمه له نزایه ک بوون به ره و ئاسمان ریزیان ده به ست، ورده به فریش له هیه شوینیکیی ئه و بۆشاییه دوور و دریزه دا خو ی بۆ نه ده گیرایه وه و به بیده نگی سه روشانی دانا و ئه و ده ورو به ره ی گه مارۆ دها. له دوا ی ته واو بوونی ده رس، که مامۆستاو خویندکارانی هاوپی هاتنه ده ره وه، دانا به ته نیشتا که وتبوو له سه رمان له هۆش خو ی چوو بوو بوورابوو وه.

Ibrahim Melazade
2005/10/20
bmalazada@gmail.com